

II. DOKUMENTY STOLICY APOSTOLSKIEJ

KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW

ROK EUCHARYSTII. WSKAZANIA I PROPOZYCJE

Wstęp

W niecały rok od zakończenia Roku Różańca Ojciec Święty podejmuje nową inicjatywę: ogłasza *Rok Eucharystii* (październik 2004 – październik 2005). Te dwie inicjatywy następują po sobie w ścisłym powiązaniu. Odpowiadają one wskazaniom duszpasterskim, które Papież całemu Kościołowi przedstawił w liście apostolskim *Novo millennio ineunte*, a w których, idąc śladem Soboru Watykańskiego II i Wielkiego Jubileuszu (por. *Mane nobiscum Domine*, rozdz. I), w centrum troski Kościoła postawił kontemplację oblicza Chrystusa.

W liście *Rosarium Virginis Mariae* Papież zaprosił nas do kontemplowania Chrystusa spojrzeniem i sercem Maryi. Potem ogłosił encyklikę *Ecclesia de Eucharistia*, która wiodła do tego, co jest „źródłem” i „szczytem” całego życia chrześcijańskiego. Wezwał nas do odnowienia gorliwości w sprawowaniu i adoracji Eucharystii. W nawiązaniu do encykliki instrukcja *Redemptionis Sacramentum* przypomniawszy wszystkim obowiązek troski o liturgię eucharystyczną godną tak wielkiego Misterium.

Obecnie Rok Eucharystii, wprowadzony i inspirowany przez list apostolski *Mane nobiscum Domine* (7 października 2004), stwarza ważną okazję duszpasterską, aby cała wspólnota chrześcijańska została wewnętrznie uwrażliwiona na to, by tę cudowną Ofiarę i Sakrament uczynić sercem swojego życia.

W ukształtowaniu tego Roku Ojciec Święty pozostawił inicjatywę Kościołom partykularnym. Jednocześnie poprosił Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów o podanie „wskazań i propozycji” (por. *Mane nobiscum Domine*, 29), które byłyby użyteczne dla pasterzy i wszystkich pomocników w duszpasterstwie oraz umożliwiły im udział w tym przedsięwzięciu.

Stąd właśnie wynika charakter tej publikacji. Nie pretenduje ona do wyczerpującego przedstawienia tematu, lecz ogranicza się do zaproponowania praktycznych sugestii. Przypomina niekiedy dziedziny i zagadnienia, które nie powinny być zapomniane. Ufamy, że rozdział o zarysie „duchowości” eucharystycznej będzie użyteczny przynajmniej jako bodziec do podjęcia inicjatyw katechetycznych i formacyjnych. Jest bowiem ważne, aby Eucharystię rozumieć nie tylko w aspekcie celebracji, lecz także jako program życia i podstawa autentycznej „duchowości eucharystycznej”.

Dziękując Ojcu Świętemu za ten nowy „dar”, owocny przebieg tego Roku powierzamy wstawiennictwu Matki Bożej. W szkole „Niewiasty Eucharystii” zaproszeni jesteśmy do „podziwu” wobec Misterium Ciała i Krwi Chrystusa i do troski o ożywienie gorliwości w całym Kościele.

TEMATYKA

1. Podstawy

Wiara w Eucharystię
Celebracja Eucharystii i kult eucharystyczny poza Mszą Świętą
Duchowość eucharystyczna
Maryja: ikona Kościoła „eucharystycznego”
Święci: świadkowie życia eucharystycznego

2. Celebracje liturgiczne

Niedziela
Wigilia paschalna i Komunia wielkanocna
Wielki Czwartek
Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa
Celebracja eucharystyczna i Liturgia Godzin
Adoracja eucharystyczna
Procesje eucharystyczne
Kongresy eucharystyczne

3. Zarys duchowości eucharystycznej

Słuchanie Słowa
Nawrócenie
Pamięć – pamięć
Ofiara
Dziękczynienie
Obecność Chrystusa
Komunia i miłość
Milczenie
Adoracja
Radość
Misja

4. Inicjatywy i zadania duszpasterskie

Konferencje Episkopatów
Diecezje
Parafie
Sanktuaria
Klasztory, wspólnoty zakonne i instytuty
Seminaria i domy formacji
Stowarzyszenia, ruchy, bractwa

5. Aspekty kulturowe

Badania historyczne
Budynki, zabytki, biblioteki
Sztuka, muzyka sakralna, literatura

DOKUMENTY CYTOWANE
I SKRÓTY

Sobór Watykański II

Konstytucja *Sacrosanctum Concilium* (= KL)

Konstytucja *Lumen Gentium* (= KK)

Konstytucja *Dei Verbum* (= KO)

Księgi liturgiczne

Mszal rzymski, *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, trzecie wydanie wzorcowe, Typis Vaticanis 2002 (= OWMR)

Missale Romanum, *Ordo Lectionum Missae. Ed. typica altera*, Libreria Ed.Vaticana 1981

Rituale Romanum, *De sacra communione et de cultu mysterii eucharistici extra Missam. Ed. typica*, Typis Polyglottis Vaticanis, reimpressio emendata 1974 (= *De sacra communione*) (*Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1985)

Caeremoniale Episcoporum. Ed. typica, Libreria Editrice Vaticana 1984

Rituale Romanum, *De Benedictionibus, Ed. typica*, Typis Polyglottis Vaticanis 1985 (*Obrzędy błogosławieństw*, Katowice 1994)

Liturgia Godzin, *Ogólne wprowadzenie do Liturgii Godzin* (= OWLG)

Ordo initiationis christianae adultorum. Ed. typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1972 (*Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, Katowice 1984 = OCWD)

Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie, Poznań 1998.

Ordo coronandi imaginem B. Mariae Virginis. Ed. typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1981 (*Obrzędy koronacji wizerunku Najświętszej Maryi Panny*, Katowice 2004)

Dokumenty Jana Pawła II

Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (17 kwietnia 2003)

List apostolski *Mane nobiscum Domine* (7 października 2004)

List apostolski *Dies Domini* (31 maja 1998)

List apostolski *Novo millennio ineunte* (6 stycznia 2001)

List apostolski *Rosarium Virginis Mariae* (16 października 2002)

List apostolski *Spiritus et Sponsa* (4 grudnia 2003)

Chirografo per il centenario del motu proprio „Tra le sollecitudini” sulla musica sacra (22 listopada 2003)

Adhortacja posynodalna *Vita consecrata* (25 marca 1996)

Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2004

Inne dokumenty

Paweł VI, Encyklika *Mysterium fidei* (3 września 1965)

Paweł VI, Adhortacja apostolska *Gaudete in Domino* (9 maja 1975)

Katechizm Kościoła katolickiego (= KKK)

Św. Kongregacja Obrzędów, Instrukcja *Eucharisticum mysterium* (25 maja 1967)

Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja *Redemptionis Sacramentum* (25 marca 2004)

- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania* (= *Dyrektorium o pobożności ludowej*)
Kongregacja ds. Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych* (16 stycznia 1988) (= *List o świątach paschalnych*)
Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Instrukcja Rozpocząć na nowo od Chrystusa. Odnowione zaangażowanie życia konsekrowanego w trzecim tysiącleciu* (19 maja 2002)
Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Instrukcja o formacji liturgicznej w seminariach* (3 czerwca 1979)

1. PODSTAWY

1. Szeroko otwarty horyzont Roku Eucharystii przywołuje i ożywia działania, które łączą różne wymiary życia w Chrystusie i Kościele. Eucharystia nie jest bowiem jednym z wielu „tematów”, lecz samym sercem życia chrześcijańskiego. „Sprawowanie Mszy świętej jako czynność Chrystusa i hierarchicznie zorganizowanego ludu Bożego jest ośrodkiem całego chrześcijańskiego życia tak dla Kościoła powszechnego, jak i lokalnego oraz dla poszczególnych wiernych. W czynności tej osiąga szczyt działanie, przez które Bóg w Chrystusie uświęca świat, oraz kult, jaki ludzie oddają Ojcu, wielbiąc Go przez Chrystusa, Syna Bożego, w Duchu Świętym. Ponadto we Mszy świętej wspomina się w cyklu roku misteria odkupienia, tak że one w pewien sposób stają się obecne. Pozostałe zaś czynności święte i wszystkie czyny chrześcijańskiego życia wiążą się ze sprawowaniem Eucharystii i do niej zmierzają” (OWMR, 16).

Dlatego akcent eucharystyczny, który cechuje ten specjalny Rok, dodaje impulsu podstawowemu działaniu życia Kościoła, rozważanemu zarówno w jego całości, jak w poszczególnych członkach. Sam Papież uwydatnił ten sposób widzenia, umieszczając tę inicjatywę w obrębie kompleksowej propozycji duszpasterskiej, która została zaoferowana Kościołowi w ujęciu chrystologiczno-trynitarnym w latach przygotowania do Wielkiego Jubileuszu, i była rozwijana, „znacząc” następne lata po ukazaniu się listu apostolskiego *Novo millennio ineunte*. „Rok Eucharystii wyrasta zatem na fundament, który z każdym rokiem się wzbogacał, choć zawsze zasadniczym punktem wyjścia był temat Chrystusa i kontemplacji Jego oblicza. Poniekąd rok syntezy może być postrzegany jako swego rodzaju *zwieńczenie dotychczas przebytej drogi*” (*Mane nobiscum Domine*, 10).

Na tym fundamencie programowanie inicjatyw w czasie tego roku powinno znaleźć wyraz w różnych dziedzinach i wskazywać na bardziej konkretne przedsięwzięcia. W tym rozdziale szkicujemy w sposób bardzo syntetyczny pewne „perspektywy” teologiczno-pastoralne, które wyznaczają swoiste „ramy” dla wskazań i propozycji, jakie potem następują.

Wiara w Eucharystię

2. Jako „Tajemnica wiary” (por. *Ecclesia de Eucharistia*, rozdz. I), Eucharystia rozumiana jest w świetle objawienia biblijnego i Tradycji kościelnej. Jednocześnie, odniesienie do tych ostatnich jest konieczne, aby Eucharystia mogła promieniować charakterystyczną dla niej „tajemnicą światła” (por. *Mane nobiscum Domine*, rozdz. II), pozwalającą nam w jakiś sposób podążać „drogą wiary” opisaną w ewangelicznym spo-

tkaniu dwóch „uczniów z Emaus”, które Ojciec Święty wybrał jako „ikonę” na Rok Eucharystii. Eucharystia jest więc tajemnicą światła zarówno przez to, że zakłada i implikuje światło słowa Bożego, jak i ze względu na „łamanie chleba”, które rzuca światło na misterium Boga Trójjedynego: w samym paschalnym wydarzeniu śmierci i zmartwychwstania Chrystusa i konsekwentnie w Jego eucharystycznym „upamiętnieniu” Bóg objawia się w najwyższym stopniu jako Bóg-Miłość.

Rok Eucharystii stwarza więc nadzwyczajną okazję do bardziej intensywnej *katechezy* o Eucharystii *przyjmowanej w wierze* przez Kościół. Ta katecheza powinna obejmować następujące dziedziny:

- Pismo Święte, poczynając od tekstów dotyczących „przygotowania” Misterium w Starym Testamencie aż po teksty Nowego Testamentu, które dotyczą zarówno ustanowienia Eucharystii, jak różnych jej wymiarów (por. np. teksty wskazane w Lekcjonarzu na mszę wotywną o Najświętszym Sakramencie);

- Tradycja: od Ojców Kościoła do następującego potem rozwoju teologicznego nauczania Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem Soboru Trydenckiego, Soboru Watykańskiego II i ostatnich dokumentów Urzędu Nauczycielskiego. Katechezy opracowywane przez Kościoły partykularne znajdują do tego wszystkiego autorytatywny i pomocny punkt odniesienia w *Katechizmie Kościoła katolickiego*;

- mistagogia, tzn. pogłębione wprowadzenie do celebrowanego Misterium przez wyjaśnianie obrzędów i modlitw *Porządku Mszy (Ordo Missae)* oraz księgi *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą*;

- bogactwo przekazywane przez historię duchowości, która bada szczególnie to, jak wyznawanie wiary w Eucharystię i jej sprawowanie znajdowało wyraz w życiu Świętych (por. *Ecclesia de Eucharistia*, 62);

- sztuka sakralna jako świadectwo wiary w tajemnicę eucharystyczną.

Celebracja Eucharystii i kult eucharystyczny poza Mszą świętą

3. Chrystus ustanowił Eucharystię i Kościół otrzymał ją od Niego. Jest ona sprawowana w sposób ustalony przez Kościół (por. OWMR i *Praenotanda do Ordo Lectionum Missae*). Kult eucharystyczny poza Mszą ściśle wiąże się z celebracją eucharystyczną i do niej kieruje.

„Konkretnym zobowiązaniem na ten *Rok Eucharystii* mogłoby być dokładne przestudiowanie przez każdą wspólnotę parafialną *Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego*. Najlepszą zaś drogą wprowadzania w misterium zbawienia urzeczywistnianego w świętych «znakach» pozostaje wierne uczestniczenie w wydarzeniach roku liturgicznego” (*Mane nobiscum Domine*, 17).

Do dyspozycji osób działających w duszpasterstwie podajemy następujące wskazania tematyczne. Sygnalizują one aspekty, których znajomość winna być w tym Roku pogłębiona, oraz sugestie zmierzające do zapewnienia godnej celebracji i bardziej gorliwej adoracji Misterium eucharystycznego. Wśród wyżej wspomnianych podstawowych dokumentów nie może oczywiście zabraknąć ostatniej instrukcji *Redemptionis Sacramentum*. Należy uwzględnić następujące sprawy:

- miejsca celebracji: kościół, ołtarz, ambona, miejsce przewodniczenia;

- zgromadzenie liturgiczne: znaczenie „pełnego, świadomego i czynnego” uczestnictwa w liturgii oraz sposoby jego zapewnienia (por. KL, 14);
- różne role: kapłan, który działa *in persona Christi*, diakoni, inne posługi i służby;
- dynamika celebracji: od chleba słowa do chleba Eucharystii (por. *Ordo Lectionum Missae*, 10);
- czas celebracji eucharystycznej: niedziela, dni powszednie, rok liturgiczny;
- związek Eucharystii z różnymi sakramentami i sakramentaliami (m. in. z chrześcijańskim pożrebem);
- wewnętrzne i zewnętrzne uczestnictwo: w szczególności zachowanie „chwil” milczenia;
- śpiew i muzyka;
- przestrzeganie norm liturgicznych;
- Komunia chorych i Wiatyk (por. *De sacra communione*);
- adoracja Najświętszego Sakramentu, modlitwa osobista;
- procesje eucharystyczne.

Omawianie tych tematów w Roku Eucharystii byłoby wysoce pożądane. Z pewnością w życiu duszpasterskim poszczególnych wspólnot nie wszystkie wzniosłe cele będą łatwo osiągalne, ale trzeba się o to starać. „Gdyby owocem tego Roku było choćby tylko ożywienie we wszystkich wspólnotach chrześcijańskich *sprawowania Mszy św. niedzielnej* i poświęceni więcej czasu i uwagi *adoracji eucharystycznej poza Mszą świętą*, to ten Rok łaski spełniłby pokładane w nim nadzieje. W każdym razie dobrą jest rzeczą mierzyć wysoko, nie zadowalając się miernością, bo wiemy, że zawsze możemy liczyć na pomoc Bożą” (*Mane nobiscum Domine*, 29).

Duchowość eucharystyczna

4. W liście apostolskim *Spiritus et Sponsa* na XL rocznicę ogłoszenia *Konstytucji o liturgii świętej* Papież wyraził życzenie, aby w Kościele rozwijała się „duchowość liturgiczna”. Jest ona taką wizją liturgii, która podtrzymuje ludzką egzystencję i nadaje jej kierunek, kształtując przeżycie wierzącego jako autentyczny „kult duchowy” (por. Rz 12, 1). Bez pielęgnowania „duchowości liturgicznej” praktyka liturgii łatwo sprowadza się do „rytualizmu”, a łaska, która wypływa z celebracji, staje się bezowocna.

W sposób szczególny odnosi się to do Eucharystii: „Kościół żyje Eucharystią”. Celebracja eucharystyczna rzeczywiście prowadzi wiernych do tego, aby żyli w Chrystusie, w Kościele, mocą Ducha Świętego. Trzeba więc troszczyć o to, aby od Eucharystii sprawowanej zmierzać do Eucharystii *przeżywanej*: od wyznawanego misterium do odnowionego życia. Dlatego niniejszy tekst zawiera także zwięzły rozdział o duchowości eucharystycznej. W związku z tym pożyteczne będzie wskazanie niektórych punktów szczególnie znaczących:

- Eucharystia jest szczytem i źródłem (*culmen et fons*) życia duchowego, niezależnie od licznych dróg duchowości;
- regularne przyjmowanie Pokarmu eucharystycznego podtrzymuje łaskę niezbędną na drodze poszczególnych powołań i stanów życia (szafarze wyświęceni; małżonkowie i rodzice; osoby konsekrowane...) i rzuca światło na różne sytuacje życiowe (radości i bóle, problemy i plany, choroby i próby);

- miłość, zgoda, miłość braterska są owocami Eucharystii i wskazują na widzialną więź z Chrystusem realizowaną w sakramencie; jednocześnie praktykowanie miłości w stanie łaski jest warunkiem, dzięki któremu można sprawować w pełni Eucharystię: jest ona „źródłem”, lecz także „objawieniem” komunii (por. *Mane nobiscum Domine*, rozdz. III);

- obecność Chrystusa w nas i wśród nas pobudza do dawania świadectwa w życiu codziennym i do budowania doczesnej społeczności (miasta ziemskiego): Eucharystia jest początkiem i programem misji (por. *Mane nobiscum Domine*, rozdz. IV).

Maryja: ikona Kościoła „eucharystycznego”

5. „Jeśli chcemy ponownie odkryć ścisłą więź, jaka istnieje między Kościołem i Eucharystią w całym jej bogactwie, nie możemy zapomnieć o Maryi, Matce i Wzorze Kościoła”. Tak zaczyna się rozdz. VI encykliki *Ecclesia de Eucharistia*, w którym Jan Paweł II przypomina głęboki związek, jednoczący Maryję z Eucharystią i Kościołem, który żyje Sakramentem ołtarza. Spotkanie z „Bogiem z nami i dla nas” zakłada obecność Dziewicy Maryi.

Rok Eucharystii stwarza także sposobną okazję do pogłębienia tego aspektu Misterium. Aby głęboko przeżywać celebrację eucharystyczną i czynić to w taki sposób, żeby pozostawiała ona ślad w naszym życiu, nie ma lepszej drogi, jak „uczyć się” od Maryi, „Niewiasty Eucharystii”.

Trzeba nadto przypomnieć to, co Papież napisał w liście *Rosarium Virginis Mariae* nr 15, a co dotyczy „upodobnienia się do Chrystusa z Maryją”: Ona „wprowadza nas w naturalny sposób w życie Chrystusa i pozwala nam jakby «oddychać» Jego uczuciami”. Natomiast w *Ecclesia de Eucharistia* Papież stwierdza, że w celebracji eucharystycznej wraz z pamiątką śmierci Chrystusa w pewien sposób otrzymujemy zawsze także dar Maryi, która została nam dana przez Ukrzyżowanego w osobie Jana (*Oto Matka twoja*: J 19,27): „Przeżywanie w Eucharystii pamiątki śmierci Chrystusa zakłada także nieustanne przyjmowanie tego daru. Oznacza to, że – na wzór Jana – przyjmujemy do siebie Tę, która za każdym razem jest nam dawana za Matkę. Oznacza jednocześnie podjęcie zadania upodobniania się do Chrystusa w szkole Matki i zgodę na to, aby nam towarzyszyła. Z Kościołem i jako Matka Kościoła, Maryja jest obecna w każdej z naszych celebracji eucharystycznych” (*Ecclesia de Eucharistia*, 57).

Wszystkie te tematy zasługują na to, aby w tym Roku stały się przedmiotem szczególnej medytacji (por. *Mane nobiscum Domine*, 31).

O sprawowaniu Eucharystii w komunii z Maryją i o przedłużaniu jej w postawach kultu, które w Niej jaśnieją jako przykłady, zobacz *Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie, Wprowadzenie*, 12-18.

Święci: świadkowie życia eucharystycznego

6. W *Novo millennio ineunte*, nr 30 Papież zaprasza do postrzegania całej drogi duszpasterskiej Kościoła w perspektywie „świętości”. Wezwanie to nie może pozostać bez znaczenia dla całego Roku w szczególnie sposób nacechowanego duchowością eucharystyczną. Eucharystia czyni nas świętymi, i nie można praktykować świętości nie zakorzenionej w życiu eucharystycznym. „*Ten, kto Mnie spożywa, będzie żył przeze Mnie*” (J 6, 57).

Ta prawda jest potwierdzona przez „zmysł wiary” całego ludu Bożego. W sposób szczególny jednak jej świadkami są święci, w których jaśnieje misterium paschalne Chrystusa. Jan Paweł II w *Ecclesia de Eucharistia*, nr 62 napisał: „Wejdźmy, umiłowani Bracia i Siostry, do szkoły świętych, wielkich mistrzów prawdziwej pobożności eucharystycznej. W ich świadectwie teologia Eucharystii nabiera całego blasku przeżycia, «zaraża» nas i niejako «rozgrzewa»”. Dotyczy to wszystkich świętych.

Niektórzy z nich ze szczególną intensywnością i ciesząc się specjalnymi darami Ducha Świętego, widzieli ten wymiar, zapalając braci swą miłością do Eucharystii (por. *Mane nobiscum Domine*, 31). Przykłady są niezliczone: od św. Ignacego Antiocheńskiego do św. Ambrożego, od św. Bernarda do św. Tomasza z Akwinu, od św. Paschalisa Baylón do św. Alfonsa Marii Liguori, od św. Katarzyny ze Sieny do św. Teresy z Avila, od św. Piotra Juliana Eymard do św. Pio z Pietrelciny, w końcu do „męczenników Eucharystii”, starożytnych i współczesnych, od św. Tarsycjusza do św. Mikołaja Pieck i Towarzyszy, do św. Piotra Maldonado.

Rok Eucharystii stwarza okazję do odkrycia owych „świadków”, zarówno wśród chrześcijan bardziej znanych na płaszczyźnie Kościoła powszechnego, jak pośród tych, których bardziej wspomina się w Kościołach partykularnych. Jest pożądane, aby teologowie w swoich badaniach zainteresowali się nimi, ponieważ życie świętych jest znamennym „locus theologicus”: w świętych „Bóg mówi” (por. KK, 50) a ich doświadczenie duchowe (por. KO, 8) potwierdzone kościelną oceną rzuca światło na Misterium. Podążając w ich świetle oraz ich śladami, łatwiej będziemy mogli przyczynić się do tego, aby ten Rok łaski przyniósł obfite owoce.

2. CELEBRACJE LITURGICZNE

7. Eucharystia, znajdując się w sercu ekonomii sakramentalnej jako szczyt inicjacji chrześcijańskiej, rzuca światło na inne sakramenty i jest ich punktem odniesienia. Sama forma obrzędowa przewiduje lub nakazuje – z wyjątkiem pokuty – aby sakramenty były lub mogły być włączone w sprawowanie Eucharystii (por. *Wprowadzenia do różnych obrzędów; Redemptionis Sacramentum*, 75-76).

Podobnie Liturgia Godzin może być złączona z celebracją eucharystyczną (por. OWLG, 93-97).

Także sakramentalia, jak błogosławieństwo opata, profesja zakonna, konsekracja dziewic, ustanawianie w posługach zwyczajnych lub nadzwyczajnych, pogrzeb, znajdują swój normalny kontekst we Mszy świętej. Poświęcenie Kościoła i ołtarza dokonuje się w ramach sprawowania Eucharystii.

Są także inne błogosławieństwa, które mogą być dokonywane w czasie Mszy świętej (por. *Obrzędy koronacji wizerunku Najświętszej Maryi Panny; Obrzędy błogosławieństw*, 28).

Jeśli są pewne błogosławieństwa, akty kultu, praktyki pobożności, których nie można włączać we Mszę świętą (por. *Obrzędy błogosławieństw*, 28; *De sacra communione*, 83; *Redemptionis Sacramentum*, 75-79; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 13, 204), to jednak prawdą jest, że nie ma modlitwy chrześcijańskiej bez odniesienia do Eucharystii. Ona jest najbardziej wzniosłą modlitwą Kościoła i dlatego dla chrześcijan jest czymś niezastąpionym. Liczne formy modlitwy prywatnej, jak i różne przejawy pobożności

ludowej naprawdę osiągają swe właściwe znaczenie przez to, że przygotowują do sprawowania Eucharystii lub przedłużają jej działanie w życiu.

Tytułem przykładu wymieńmy niektóre dni, okresy i rodzaje modlitw, mające odniesienie do Eucharystii.

Niedziela

8. Niedziela jest „pierwotnym dniem świątecznym”, „podstawą i rdzeniem całego roku liturgicznego” (KL, 106). „Wszystkie jej znaczenia i powiązania tworzą całość, która stanowi swoistą syntezę życia chrześcijańskiego i warunek dobrego przeżywania go” (*Dies Domini*, 81).

Jest ona rzeczywiście dniem Chrystusa zmartwychwstałego i zawiera w sobie pamiętkę tego, co jest samym fundamentem wiary chrześcijańskiej (por. 1 Kor 15, 14-19). „Jeżeli niedziela jest dniem zmartwychwstania, to nie tylko jako pamiętka wydarzenia z przeszłości, ale jako świętowanie żywej obecności Zmartwychwstałego pośród wierzących. Aby we właściwy sposób głosić i przeżywać tę obecność, uczniowie Chrystusa nie mogą poprzestawać na modlitwie indywidualnej ani wspominać Jego śmierci i zmartwychwstania tylko w swoim wnętrzu, w skrytości serca (...). Ważne jest zatem, by gromadząc się wyrażali w pełni tożsamość Kościoła jako *ekklesía* zgromadzenia zwołanego przez zmartwychwstałego Pana” (*Dies Domini*, 31). Celebracja eucharystyczna jest rzeczywiście sercem niedzieli.

Związek między objawieniem Zmartwychwstałego i Eucharystią jest szczególnie widoczny w spotkaniu z uczniami w Emaus (por. Łk 24,13-35). Sam Chrystus przygotowuje ich do wejścia w sposób duchowy w Jego misterium przez słuchanie Jego słowa i komunii w „Chlebie łamanym” (por. *Mane nobiscum Domine*). Gesty spełnione przez Jezusa: „wziął chleb, odmówił błogosławieństwo, połamał go i dawał im” (Łk 24,30), są tożsame z czynnościami, które On wykonał przy Ostatniej Wieczery i które przez kapłana nieustannie wykonuje w naszych celebracjach Eucharystii.

Charakter niedzielnej Mszy św. i znaczenie, jakie ona posiada dla życia chrześcijańskiego, wymagają, aby była przygotowywana ze szczególną troską i przeżywana jako *objawienie Kościoła* (por. *Dies Domini*, 34-36; *Ecclesia de Eucharistia*, 41; *Novo millennio ineunte*, 36); aby wyróżniała się jako celebracja radosna i rozśpiewana, wciągająca do czynnego udziału (por. *Dies Domini*, 50-51).

Ożywienie we wszystkich wspólnotach celebracji niedzielnej Eucharystii powinno być pierwszym zadaniem podejmowanym w tym szczególnym Roku. Jeśli uczynimy przynajmniej to, a przy tym doprowadzimy do ożywienia adoracji eucharystycznej poza Mszą, Rok Eucharystii przyniesie już cenny owoc (por. *Mane nobiscum Domine*, 23 i 29).

Wigilia paschalna i Komunia wielkanocna

9. Wigilia paschalna stanowi serce roku liturgicznego. W niej celebracja Eucharystii jest „szczytem, jest ona bowiem najpełniej sakramentem paschalnym, czyli upamiętnieniem Ofiary Krzyża i obecnością Chrystusa zmartwychwstałego, jest dopełnieniem chrześcijańskiego wtajemniczenia i przedsmakiem wieczystej Paschy” (*List o świętach paschalnych*, 90).

Wigilia paschalna winna być sprawowana bez pośpiechu. Należy troszczyć się o to, aby wszystkie obrzędy i słowa osiągnęły swój pełny wyraz, zwłaszcza Komunia eucha-

rystyczna. Komunia ta jest wyrazem pełnego uczestnictwa w misterium celebrowanym w tę świętą noc. Ordynariusze miejsca, zachowując istniejące przepisy liturgiczne i uwzględniając konkretne okoliczności (por. *Redemptionis Sacramentum*, 100-107), powinni zadbać o to, aby pełnia znaku Uczty eucharystycznej Wigilii paschalnej ujawniała się przez Komunię pod postaciami chleba i wina (por. *List o świętach paschalnych*, 91 i 92).

Oktawa wielkanocna, jak i Msze niedzielne okresu wielkanocnego mają szczególne znaczenie dla nowo ochrzczonych (por. OCWD, 37-40 i 235-239). Jest nadto zwyczajem, że w te niedziele dzieci przyjmują pierwszą Komunię (por. *List o świętach paschalnych*, 103). Poleca się, aby zwłaszcza w czasie oktawy wielkanocnej Komunia św. była zanoszona do chorych (*List o świętach paschalnych*, 104).

W okresie wielkanocnym pasterze winni przypominać znaczenie przykazania kościelnego o przyjęciu w tym czasie Komunii św. (por. KPK, kan. 920), dążąc do tego, aby to przykazanie było zachowywane nie w sposób minimalistyczny, lecz jako niepodważalna norma uczestnictwa w Eucharystii, które winno się rozciągać na całe życie i wyrażać się regularnie przynajmniej we wszystkie niedziele.

Wielki Czwartek

10. Znana jest wymowa Mszy krzyżma, którą zgodnie z tradycją biskup sprawuje w Czwartek Wielkiego Tygodnia (ze względów duszpasterskich może być antycypowana w innym dniu, w pobliżu Wielkanocy [por. *Caeremoniale Episcoporum*, 275]). Oprócz prezbiterów z różnych części diecezji wezwanych do koncelebrowania z biskupem, należy także zaprosić wiernych świeckich do uczestnictwa w tej Mszy i przyjęcia sakramentu Eucharystii w czasie jej sprawowania (por. *List o świętach paschalnych*, 35).

W celu przypomnienia, zwłaszcza kapłanom, eucharystycznego Misterium Wielkiego Czwartku, od początku swego pontyfikatu papież Jan Paweł II przysyłał *List do kapłanów* (w 2003 r. encyklikę *Ecclesia de Eucharistia*).

Dla podkreślenia szczególnego znaczenia, jakie posiada ten dzień (por. *Caeremoniale Episcoporum*, 97), cała uwaga winna być skierowana przede wszystkim na misteria wspomniane we Mszy „Wieczerzy Pańskiej”: ustanowienie Eucharystii, ustanowienie kapłaństwa służebnego i przykazanie Pana o miłości braterskiej.

Odpowiednie wskazania obrzędowe i duszpasterskie dotyczące Mszy wieczornej Wielkiego Czwartku, procesji eucharystycznej na jej zakończenie i adoracji Najświętszego Sakramentu można znaleźć w cytowanym *Liście okólnym o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, 44-57 i w *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 141.

Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa

11. To święto, „rozszerzone na cały Kościół łaciński przez papieża Urbana IV w roku 1264, z jednej strony stało się odpowiedzią wiary i kultu na błędy heretyckie dotyczące tajemnicy obecności Chrystusa w Eucharystii, a z drugiej było ukoronowaniem ruchu gorącej pobożności eucharystycznej” (*Dyrektorium o pobożności ludowej*, 160).

Uroczystość Bożego Ciała inspirowała w ludzie Bożym nowe formy pobożności eucharystycznej aż do naszych czasów (por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 160-163). Należy do nich procesja, stanowiąca wzorzec procesji eucharystycznych: przedłuża sprawowanie Eucharystii w sposób, w którym lud chrześcijański „składa publiczne

świadczenie swej wiary i pobożności wobec Najświętszego Sakramentu” (*De sacra communione*, 101; por. KPK, kan. 944). Dlatego „niech w tym roku szczególnie żarliwie będzie przeżywana uroczystość Bożego Ciała z tradycyjną procesją. Wiara w Boga, który poprzez Wcielenie stał się naszym towarzyszem drogi, niech będzie głoszona wszędzie, a zwłaszcza na naszych ulicach i pośród naszych domów; niech to będzie wyrazem naszej wdzięcznej miłości i niewyczerpanym źródłem błogosławieństwa” (*Mane nobiscum Domine*, 18).

Akcent wyraźnie eucharystyczny można oczywiście nadać także uroczystości Najświętszego Serca Jezusa.

Celebracja eucharystyczna i Liturgia Godzin

12. „Liturgia Godzin rozciąga na poszczególne pory dnia uwielbienie i dziękczynienie oraz wspomnienie tajemnic zbawienia, modlitwę błagalną i przedsmak niebiańskiej chwały dany nam w Eucharystii, będącej ośrodkiem i szczytem całego życia wspólnoty chrześcijańskiej. Liturgia godzin najlepiej przygotowuje do owocnego sprawowania Eucharystii i ożywia odpowiednie usposobienie, jak wiarę, nadzieję, miłość, pobożność i ducha ofiary” (OWLG, 12).

We wspólnej celebracji, kiedy okoliczności na to pozwalają, można ściśle połączyć Mszę świętą i jedną z godzin oficjum – Jutrznę, modlitwę w ciągu dnia, Nieszpory, według wskazań i obowiązujących norm (por. OWLG, 93-97).

Adoracja eucharystyczna

13. Przechowywanie Ciała Chrystusa dla zapewnienia Komunii chorym zapoczątkowało u wiernych chwalebny zwyczaj trwania na modlitwie celem adorowania Chrystusa rzeczywiście obecnego w sakramencie przechowywanym w tabernakulum. Adoracja Najświętszego Sakramentu zalecana przez Kościół pasterzom i wiernym, jest jasnym wyrazem związku między sprawowaniem Ofiary Pana i Jego trwałą obecnością w konsekrowanej Hostii (por. *De sacra communione*, 79-100; *Ecclesia de Eucharistia*, 25; *Mysterium fidei*; *Redemptionis Sacramentum*, 129-141).

Trwanie na modlitwie przy Panu Jezusie, żywym i prawdziwym w Najświętszym Sakramencie, umacnia zjednoczenie z Nim: przygotowuje do owocnego sprawowania Eucharystii oraz przedłuża postawy kultyczne i egzystencjalne przez nią wzbudzone.

Wyraża się to, według tradycji Kościoła, w różny sposób:

– proste nawiedzenie Najświętszego Sakramentu złożonego w tabernakulum: krótkie spotkanie z Chrystusem wynikające z wiary w Jego obecność i wyrażone modlitwą w milczeniu;

– adoracja przed Najświętszym Sakramentem wystawionym, według norm liturgicznych, w monstrancji lub w cyborium, w formie przedłużonej lub krótkiej;

– wieczysta adoracja, w formie czterdziestogodzinnego nabożeństwa lub w innych formach, w których uczestniczy wspólnota zakonna, bractwo eucharystyczne, albo wspólnota parafialna. Stwarzają one okazję dla licznych wyrazów pobożności eucharystycznej (por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 165).

14. **Adoracja i Pismo Święte.** „Podczas wystawienia należy modlitwy, śpiewy i czytania ułożyć tak, by adorujący wierni skupiali swoją uwagę na Chrystusie Panu. Dla ożywienia wewnętrznej modlitwy, należy dobierać czytania Pisma Świętego, głosić

homilię albo krótkie egzorty, które pomogłyby coraz głębiej cenić tajemnicę eucharystyczną. Na słowo Boże niech wierni odpowiadają śpiewem. W pewnych zaś momentach dobrze jest zachować święte milczenie” (*De sacra communione*, 95, polskie wydanie nr 71).

15. **Adoracja i Liturgia Godzin.** „Przed Najświętszym Sakramentem wystawionym na dłuższy czas, można odprawić jakąś część Liturgii Godzin, zwłaszcza Godziny główne. Przez Liturgię Godzin, uwielbienia i dziękczynienia składane Bogu w czasie sprawowania Eucharystii rozciąga się na różne pory dnia, a Kościół kieruje swe błagania do Chrystusa, przez Niego zaś do Ojca, w imieniu całego świata” (*De sacra communione*, 96, wydanie polskie nr 72).

16. **Adoracja i różaniec.** List apostolski *Rosarium Virginis Mariae* pomógł nam ostatnio skorygować spojrzenie na różaniec jako na zwyczajną modlitwę maryjną. Zostaliśmy wezwani, by dowartościować jego wymiar ściśle chrystologiczny: kontemplację misterium Chrystusa oczami i sercem Maryi, w łączności z Nią i za Jej przykładem.

Chociaż podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu nie powinno się wykonywać innych praktyk pobożnościowych ku czci Dziewicy Maryi i Świętych (por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 165), to zrozumiałe jest, że Urząd Nauczycielski nie wyklucza różańca: ma on właśnie taki chrystocentryczny charakter, który należy podkreślać i rozwijać. Mając na uwadze Rok Eucharystii, Papież pisał: „różaniec, pojmowany w jego głębokim znaczeniu biblijnym i chrystocentrycznym, na które zwróciłem uwagę w Liście apostolskim *Rosarium Virginis Mariae*, stanie się szczególnie odpowiednim sposobem kontemplacji eucharystycznej, realizowanej razem z Maryją i w Jej szkole” (*Mane nobiscum Domine*, 18; por. *Redemptionis Sacramentum*, 137; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 165). Dlatego w praktyce duszpasterskiej winny być odkrywane i rozwijane elementy, o których jest mowa w *Rosarium Virginis Mariae*, rozdz. III. Słuchanie tekstu biblijnego, milczenie medytacyjne, dopowiedzenie chrystologiczne po imieniu Jezus w trakcie modlitwy *Zdrowaś Maryjo*, śpiewane *Chwała Ojcu*, dodana modlitwa końcowa skierowana do Chrystusa, także w formie litanijnej; wszystkie te akty uwydatniają charakter kontemplacyjny, który cechuje modlitwę przed Najświętszym Sakramentem znajdującym się w tabernakulum lub wystawionym do adoracji. Recytowanie różańca w pośpiechu, bez chwil medytacji, niewystarczające ukierunkowanie chrystologiczne, nie pomagają w spotkaniu z Chrystusem obecnym w Sakramencie ołtarza.

Co do litanii do Matki Bożej, która jest samodzielnym aktem kultu nie koniecznie związanym z różańcem (por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 203), to bardziej właściwe może być zastąpienie jej przez litanie bezpośrednio skierowane do Chrystusa (np. litanie do Serca Jezusa, do Krwi Chrystusa).

17. **Błogosławieństwo eucharystyczne.** Procesje i adoracje eucharystyczne kończą się zwykle, kiedy obecny jest kapłan lub diakon, błogosławieństwem Najświętszym Sakramentem. Inni szafarze lub osoby upoważnione do wystawienia dokonują na jego zakończenie schowania Najświętszego Sakramentu do tabernakulum (por. *De sacra communione*, 91, wydanie polskie nr 67).

Ponieważ błogosławieństwo Najświętszym Sakramentem nie jest formą pobożności eucharystycznej samą w sobie, powinno być poprzedzone krótkim wystawieniem, od-

powiednim czasem modlitwy i milczenia. „Zakazane jest wystawienie, które ma na celu tylko udzielenie błogosławieństwa” (*De sacra communione*, 89, wydanie polskie nr 65).

Procesje eucharystyczne

18. Procesja eucharystyczna po drogach miasta ziemskiego pomaga wiernym poczuć się ludem Bożym, który jest ze swoim Panem w drodze, wyznając wiarę w „Boga z nami i dla nas” (por. *Redemptionis Sacramentum*, 142-144; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 162-163). Dotyczy to szczególnie procesji eucharystycznej w jej najbardziej właściwym sensie, w Boże Ciało.

Konieczne jest, aby w procesjach zachowano normy, które zapewniają godność i szacunek wobec Najświętszego Sakramentu oraz regulują ich przebieg. W czasie tych procesji zdobienie dróg, hołd w postaci kwiatów, śpiewy i modlitwy są manifestacją wiary w Pana i chwały dla Niego (por. *De sacra communione*, 101-108, wydanie polskie nr 77-84).

Kongresy eucharystyczne

19. Kongresy eucharystyczne są znakiem wiary i miłości oraz szczególnym wyrazem kultu eucharystycznego. Te kongresy „należy uważać za „stacje”, na które jakaś wspólnota zaprasza cały miejscowy Kościół, albo jakiś miejscowy Kościół zaprasza inne Kościoły jednego kraju czy narodu a nawet z całego świata, aby wspólnie doskonalej zgłębić jakiś aspekt tajemnicy eucharystycznej oraz uczcić ją publicznie w duchu miłości i jedności” (*De sacra communione*, 109, wydanie polskie nr 85).

W celu zapewnienia owocnego przebiegu kongresu należy przestrzegać wskazań dotyczących jego przygotowania i przeprowadzenia, podanych w *De sacra communione*, 110-112, wydanie polskie nr 86-88.

3. ZARYS DUCHOWOŚCI EUCHARYSTYCZNEJ

20. Wykład o duchowości eucharystycznej wymagałby więcej niż to, co proponujemy na tych stronicach. Ograniczamy się tu bowiem tylko do pewnych „szkiców”, w nadziei, że Kościoły partykularne podejmą ten temat w sposób bardziej całościowy, wdrażając specyficzne inicjatywy katechetyczne i formacyjne. Ważne jest, aby Eucharystia była pojmowana nie tylko na płaszczyźnie obrzędowej, jako celebracja, lecz także jako program życia i fundament autentycznej „duchowości eucharystycznej”.

Rok Eucharystii jest właśnie czasem sprzyjającym temu poszerzeniu spojrzenia poza aspekty typowo obrzędowe. Eucharystia bowiem, będąc sercem życia chrześcijańskiego, nie zamyka się w ścianach kościoła, lecz wymaga przeniesienia jej w życie tego, kto w niej uczestniczy. Sakrament Ciała Chrystusa zmierza do budowania Ciała Chrystusa, którym jest Kościół. Wewnętrzne postawy eucharystyczne, których się uczymy w czasie celebracji, należy pielęgnować w życiu duchowym, stosownie do rodzaju powołania i stanu życia każdego z wiernych. Eucharystia jest naprawdę pokarmem nieodzownym dla wszystkich wierzących w Chrystusa, bez rozróżnienia wieku i stanu.

Rozważania tu przedstawione wytyczają kierunki refleksji, mające za punkt wyjścia pewne sformułowania zaczerpnięte z łacińskiego tekstu Mszału. Pragniemy tym samym podkreślić, że cechą duchowości liturgicznej jest to, iż zakorzenia się ona w znakach, obrzędach, słowach celebracji oraz czerpie z nich zdrowy i obfity pokarm.

21. Słuchanie słowa

Verbum Domini – Oto słowo Boże (Pańskie)

Na końcu czytań Pisma Świętego aklamacja *Verbum Domini – Oto słowo Boże* – przypomina nam ważność tego, co pochodzi z ust Boga; że słyszymy nie jakiś „odległy” (obcy) tekst, chociaż natchniony, ale żywe słowo, którym Bóg nas wzywa: jesteśmy uczestnikami prawdziwego „dialogu między Bogiem a Jego ludem: dialog ten ogłasza wspaniałe prawdy o zbawieniu i wciąż na nowo przypomina o zobowiązaniach, jakie wynikają z Przymierza” (*Dies Domini*, 41).

Liturgia słowa jest częścią konstytutywną Eucharystii (por. KL, 56; *Dies Domini*, 39-41). Gromadzimy się na liturgię, aby słuchać tego, co Pan mówi do nas: do wszystkich i do każdego. On mówi teraz i tu do nas, którzy słuchamy Go wierząc, że tylko On ma słowa życia wiecznego, że Jego słowo jest pochodnią dla naszych kroków na drodze.

Uczestniczyć w Eucharystii to znaczy słuchać Pana i wprowadzać z czyn to, co nam objawia, czego od nas żąda, czego pragnie w naszym życiu. Owoc zrodzony ze słuchania Boga, który mówi do nas, kiedy w Kościele czyta się Pisma Święte (por. KL, 7), dojrzewa w życiu codziennym (por. *Mane nobiscum Domine*, 13).

Postawa słuchania znajduje się u początków życia duchowego. Wierzyć w Chrystusa znaczy słuchać Jego słowa i zachowywać je w praktyce życia. Jest to otwarcie się na głos Ducha Świętego, Mistrza wewnętrznego, który nas prowadzi do całej prawdy, nie tylko do prawdy, którą trzeba poznawać, lecz także do prawdy, którą trzeba czynić.

Aby rzeczywiście słuchać Pana w liturgii słowa, trzeba koniecznie słuchać sercem. Do tego przygotowuje osobiste czytanie Pism Świętych, na co winniśmy znaleźć określony czas i przewidziane okazje, aby nie ograniczało się ono do ewentualnych skrawków czasu. Aby usłyszane w celebracji eucharystycznej słowa nie znikły z myśli i serca wraz z wyjściem z kościoła, trzeba szukać sposobności ku temu, by wsłuchiwać się w głos Boga, który do nas przemawia w wielu okolicznościach codziennego życia.

22. Nawrócenie

Agnoscamus peccata nostra ut apti simus ad sacra mysteria celebranda.

Kyrie eleison, Christe eleison.

Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Domine non sum dignus ut intres...

Jak widać z podanych tekstów, w celebracji eucharystycznej wyraźnie obecny jest wymiar pokutny. Występuje nie tylko na początku w akcie pokuty, obejmującym różne formuły błagania o miłosierdzie, lecz także w prośbie zanoszonej do Chrystusa w śpiewie *Chwała na wysokości*, w śpiewie *Baranku Boży* podczas łamania Chleba, w modlitwie, którą kierujemy do Pana przed przyjęciem Pokarmu eucharystycznego.

Eucharystia, choć pobudza do nawrócenia i oczyszcza serce człowieka pokutującego, świadomego własnej nędzy i pragnącego przebaczenia od Boga, nie zastępuje jednak spowiedzi sakramentalnej, jedyne go zwyczajnego sposobu, w jaki dostępujemy pojednania z Bogiem i Kościołem w przypadku popełnienia grzechów ciężkich.

Tę postawę ducha winniśmy zachować w codzienności, podtrzymując ją przez rachunek sumienia, tzn. konfrontację myśli, słów, czynów, zaniedbań, z Ewangelią Jezusa.

Przejrzyste dostrzeżenie własnych słabości uwalnia nas z samozadowolenia, pozwala trwać w prawdzie przed Bogiem, pobudza do wyznawania miłosierdzia Ojca, który jest w niebie, wskazuje nam drogę, którą mamy kroczyć, wiedzie do sakramentu pokuty. Otwiera nas także na uwielbienie i dziękczynienie. Pomaga nam w końcu być dobrymi dla bliźniego, współcierpieć z nim w jego słabościach i przebaczać mu. Jezusowe wezwanie do pojednania się z bratem przed przyniesieniem daru do ołtarza (por. Mt 5,23–24) i apel św. Pawła o badanie swego sumienia przed uczestnictwem w Eucharystii (*Niech [...] człowiek baczy na siebie samego, spożywając ten chleb i pijąc z tego kielicha*: 1 Kor 11, 28) winniśmy brać na serio. Bez pielęgnowania tych postaw Eucharystia zostaje pozbawiona swego głębokiego wymiaru.

23. Pamiątka – pamięć

Memores igitur, Domine, eiusdem Filii tui salutiferae passionis necnon mirabilis resurrectionis et ascensionis in caelum (Modlitwa eucharystyczna III).

„Chrześcijanie od początku celebrują Eucharystię, a jej forma w swej istocie nie zmieniła się w ciągu wieków i w rozmaitych liturgiach. Wynika to z tego, że jest dla nas wiążące polecenie Pana, który w wigilię swojej męki powiedział: «Czyńcie to na moją pamiątkę!» (1 Kor 11, 24-25)” (KKK 1356).

Eucharystia w sensie specyficznym jest „pamiątką” śmierci i zmartwychwstania Pana. Sprawując Eucharystię, Kościół sprawuje pamiątkę Chrystusa, tego, co uczynił i co powiedział, Jego wcielenia, śmierci, zmartwychwstania, wniebowstąpienia. W niej dokonuje się pamiątka całej historii zbawienia, zapowiadanej w Starym Przymierzu.

Upamiętniamy w niej to, co Bóg – Ojciec, Syn i Duch Święty – uczynił i czyni dla całej ludzkości, od stworzenia do „nowego stworzenia” w Chrystusie, w oczekiwaniu na Jego przyjście przy końcu czasów, dla zjednoczenia w sobie wszystkiego.

„Upamiętnienie” eucharystyczne, przechodząc od celebracji do naszych postaw życiowych, prowadzi nas do pamiętania o wszystkich darach otrzymanych od Boga w Chrystusie. Stąd jak ze źródła bierze początek życie naznaczone „wdzięcznością”, poczuciem „bezinteresownej ofiarności”, a także „odpowiedzialności”.

Pamięć o tym, co Bóg uczynił i co dla nas czyni, podtrzymuje nas w duchowej wędrówce.

Modlitwa *Ojcze nasz* przypomina nam, że jesteśmy synami Ojca, który jest w niebie, braćmi Jezusa, naznaczonymi znamieniem Ducha Świętego, który został wiany do naszych serc.

Pamięć o darach natury (życie, zdrowie, rodzina...) ożywia dziękczynienie oraz każe szanować i rozwijać te dary.

Pamięć o darach łaski (chrzest i inne sakramenty; cnoty chrześcijańskie...) również ożywia dziękczynienie i domaga się wysiłku, abyśmy nie marnowali tych „talentów”, ale je pomnażali i dbali o ich owocność.

24. Ofiara

Hoc est Corpus meum. Hic est calix Sanguinis mei novi et aeterni testamenti.

Te igitur, clementissime Pater, per Iesum Christum, Filium tuum, Dominum nostrum, supplices rogamus ac petimus, uti accepta habeas et benedicas haec dona, haec munera, haec sancta sacrificia illibata.

Memento, Domine, ...omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita est et nota devotio, pro quibus tibi offerimus: vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.

Hanc igitur oblationem servitutis nostrae, sed et cunctae familiae tuae (Modlitwa eucharystyczna I).

Offerimus tibi, gratias referentes, hoc sacrificium vivum et sanctum (Modlitwa eucharystyczna III).

Eucharystia jest sakramentem Ofiary paschalnej. Od Wcielenia w łonie Maryi Dziewicy aż do ostatniego tchnienia na krzyżu życie Jezusa jest nieustannym całopaleniem, wytrwałym podporządkowaniem się planom Ojca. Szczytem jest ofiara Chrystusa na Kalwarii: „Ilekcio sprawowana jest na ołtarzu ofiara krzyża, w której «Chrystus został złożony w ofierze jako nasza Pascha» (1 Kor 5,7), dokonuje się dzieło naszego odkupienia” (KK, 3; KKK, 1364).

Ta jedyna i wieczna ofiara jest rzeczywiście obecna w sakramencie ołtarza. Naprawdę, „ofiara Chrystusa i ofiara Eucharystii są jedną ofiarą” (KKK, 1367).

Do niej Kościół dołącza swoją ofiarę, aby stać się jednym ciałem i jednym duchem w Chrystusie, a znakiem [tego zjednoczenia] jest Komunia sakramentalna (por. *Ecclesia de Eucharistia*, 11-16). Uczestniczyć w Eucharystii to być posłusznym Ewangelii, której słuchamy; spożywać Ciało i pić Krew Pańską to znaczy czynić nasze życie ofiarą miłą Bogu: *przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie*.

Jak liturgiczny obrzęd Eucharystii jest zakorzeniony w ofierze złożonej przez Chrystusa raz na zawsze w dniach Jego ziemskiej egzystencji (por. Hbr 5,7-9) i przedstawia ją sakramentalnie, tak uczestnictwo w celebracji winno się łączyć z darem naszej egzystencji. W Eucharystii Kościół składa ofiarę Chrystusa, ofiarując się z Nim (por. KL, 48; OWMR, 79, f; *Ecclesia de Eucharistia*, 13).

Ofiarniczy wymiar Eucharystii ogarnia także nasze życie. Stąd wynika duchowość ofiary, daru z siebie, bezinteresownego oddania, składania w darze wszystkiego, czego wymaga życie chrześcijańskie.

W chlebie i winie, które przynosimy do ołtarza, zawarta jest w postaci znaku nasza egzystencja: cierpienie oraz trud życia na wzór Chrystusa i według przykazania, jakie dał swoim uczniom.

W przyjęciu Ciała i Krwi Chrystusa zawiera się nasze „oto jestem” – gotowość, aby pozwolić Mu w nas myśleć, mówić i działać.

Eucharystyczna duchowość ofiary powinna przenikać naszą codzienność: pracę, relacje z ludźmi, tysiące spraw, którymi się zajmujemy; obowiązki związane z powołaniem małżonków, rodziców, dzieci; poświęcenie się posłudze przez tego, kto jest biskupem, prezbiterem, diakonem; świadectwo osób konsekrowanych; „chrześcijańską” postawę w obliczu bólu fizycznego i cierpienia moralnego; odpowiedzialność za budowanie państwa ziemskiego w świetle wartości ewangelicznych w różnych wymiarach.

25. Dziękczynienie

*Vere dignum et iustum est, aequum et salutare,
nos [...] semper et ubique gratias agere.*

W przeddzień swojej męki, w wieczór, w który ustanowił sakrament swej Ofiary paschalnej, Jezus wziął chleb, *dzięki czynił*, łamał i dawał go uczniom... Dziękczynienie Jezusa odżywa w każdej naszej celebracji eucharystycznej.

Pochodzący z języka greckiego termin „eucharystia” oznacza dziękczynienie (por. KKK, 1328). Ten wydzźwięk dziękczynny jasno wyraża się w dialogu wprowadzającym do Modlitwy eucharystycznej: na wezwanie kapłana „Dzięki składajmy Panu, Bogu naszemu”, wierni odpowiadają: „Godne to i sprawiedliwe”. Początek Modlitwy eucharystycznej zawiera zawsze charakterystyczną formułę, która wyraża sens zjednoczenia na modlitwie: „Zaprawdę, godne to i sprawiedliwe, słuszne i zbawienne, abyśmy zawsze i wszędzie Tobie składali dziękczynienie, Panie, Ojczy święty ...”.

Te ustalone formuły, będące wyrazem tego, co czynimy podczas sprawowania Eucharystii, wyrażają duchową postawę, w której winni trwać ludzie odrodzeni w Chrystusie: dziękczynienie jest właściwe dla tego, kto odczuwa, że jest bezinteresownie miłowany, że został wewnętrznie odnowiony i jest świadom doznanego przebaczenia. Jest to *sprawiedliwe i słuszne* dziękować Bogu *zawsze* (w każdym czasie) i *wszędzie* (w każdym miejscu).

Stąd promieniuje duchowość dziękczynienia za dary otrzymane od Boga (życie, zdrowie, rodzina, powołanie, chrzest itd.).

Mamy dziękować Bogu nie jedynie przy wielkich okazjach, ale „zawsze”: święci dziękowali Panu w próbach, w godzinie męczeństwa (św. Cyprian poleca swoim bliższym, aby dali 25 złotych monet jego katowi: *Akta męczeństwa*, 3-6: Godzina czytań z 16 września), za łaskę krzyża... Dla człowieka żyjącego duchem Eucharystii każda okoliczność życia jest stosowną okazją do dziękowania Bogu (por. *Mane nobiscum Domine*, 26).

Dziękować zawsze i „wszędzie”: w trudach życia codziennego, w domu, miejscach pracy, szpitalach, szkołach...

Eucharystia wychowuje nas także do tego, byśmy jednoczyli się z dziękczynieniem, jakie wznosi się do Boga od wszystkich wierzących w Chrystusa, rozproszonych po całej ziemi, a w ten sposób łączyli nasze dzięki z dziękczynieniem samego Chrystusa.

26. Obecność Chrystusa

Dominus vobiscum.

Gloria tibi, Domine.

Laus tibi, Christe.

Mortem tuam annuntiamus, Domine, et tuam resurrectionem confitemur, donec venias.

Ecce Agnus Dei... Domine, non sum dignus...

„Podczas sprawowania Mszy świętej ujawniają się stopniowo wszystkie sposoby obecności Chrystusa w Jego Kościele, gdyż najpierw jest On obecny w samym zgromadzeniu wiernych zebranych w Jego imię; następnie w swoim słowie, kiedy zebranych czyta się i wyjaśnia Pismo św.; jest obecny także w osobie celebransa; wreszcie, i to

przede wszystkim, jest obecny pod postaciami eucharystycznymi. W Sakramencie Eucharystii w sposób szczególny Chrystus jest obecny cały i niepodzielny, jako Bóg i człowiek, substancjalnie i zawsze. Ta zaś obecność Chrystusa pod postaciami «nazywa się rzeczywistą nie dlatego, jakoby inne sposoby obecności nie były rzeczywiste, lecz dlatego, że jest to obecność najwyższego stopnia» (*Mysterium fidei*, 39; *De sacra communione*, 6).

„W szczególności trzeba pielęgnować, zarówno podczas celebrowania Mszy św., jak i w kulcie eucharystycznym poza Mszą św., żywą świadomość rzeczywistej obecności Chrystusa, dbając o to, by dawać jej świadectwo tonem głosu, gestami, sposobem poruszania się, całym zachowaniem” (*Mane nobiscum Domine*, 18).

Sakrament jest widzialnym znakiem niewidzialnej rzeczywistości i zawiera to, co oznacza. Eucharystia jest najpierw dziełem Boga (*opus Dei*): Pan mówi i działa, teraz, tu, dla nas, w mocy Ducha (por. KKK, 1373). Wiare w Jego rzeczywistą obecność wyrażamy np. w bezpośrednich wypowiedziach, które kierujemy do Pana po wysłuchaniu słowa Bożego: *Chwała Tobie, Chryste*, oraz przed przyjęciem Jego Ciała i Krwi: *Panie, nie jestem godzien, abys przyszedł do mnie, ale powiedz tylko słowo, a będzie uzdrowiona dusza moja*.

Sprawowanie Eucharystii powinno nas prowadzić do zawołania, jakie zabrzmiało w ustach Apostołów po spotkaniu Zmartwychwstałego: „*Widzieliśmy Pana!*” (J 20,25). Przyjęcie Ciała i Krwi Chrystusa jest komunią ze Zmartwychwstałym, lekarstwem nieśmiertelności, zadatkim przyszłej chwały.

Obecność, ciepło i światło promieniujące od Boga z nami powinny w nas trwać i przekształcać całe nasze życie. Komunia z Chrystusem pomaga nam „dostrzegać” znaki Bożej obecności w świecie i „ukazywać” Chrystusa tym, których spotykamy.

27. Komunia i miłość

Una voce dicentes.

Concede, ut, qui Corpore et Sanguine Filii tui reficimur, Spiritu eius Sancto repleti, unum corpus et unus spiritus inveniamur in Christo (Modlitwa eucharystyczna III).

„*Populo congregato*” („Gdy lud się zgromadzi”): tymi słowami zaczyna się *Ordo Missae* (*Obrzędy Mszy świętej*). Znak krzyża czyniony na początku Mszy świętej wskazuje, że Kościół jest ludem zjednoczonym w imię Trójcy.

Zgromadzenie wszystkich w tym samym miejscu w celu sprawowania świętych misterii jest odpowiedzią daną Ojcu niebieskiemu, który wzywa swoje dzieci, aby zjednoczyły się z Chrystusem w miłości Ducha Świętego.

Eucharystia nie jest działaniem prywatnym, lecz działaniem Chrystusa, który zawsze łączy z sobą Kościół nierozzerwalnym węzłem oblubieńczym (por. *Mane nobiscum Domine*, rozdz. III).

W liturgii słowa słuchamy tego samego słowa Bożego, będącego źródłem komunii dla wszystkich, którzy wprowadzają je w życie.

W liturgii eucharystycznej, w chlebie i winie, przedstawiamy ofiarę naszego życia: jest to „wspólna” ofiara Kościoła, który w świętych misteriach przeżywa komunie z Chrystusem.

Mocą działania Ducha Świętego, w darze Kościoła staje się obecna Ofiara Chrystusa („Wejrzyj, prosimy, na dar swojego Kościoła i przyjmij Ofiarę, przez którą nas pojednałeś ze sobą”): jedyna ofiara duchowa składana Ojcu przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie. Owoc tego przyłączenia do „ofiary żywej i świętej” jest ukazany w Komunii sakramentalnej: „abyśmy posileni Ciałem i Krwią Twojego Syna i napełnieni Duchem Świętym, stali się jednym ciałem i jedną duszą w Chrystusie” (Modlitwa eucharystyczna III).

Oto niewyczerpane źródło komunii kościelnej, ukazane przez św. Jana w alegorii o winnym krzewie i latoroślach oraz przez św. Pawła w podobieństwie do ciała. Eucharystia buduje Kościół (por. *Ecclesia de Eucharistia*), napełniając go miłością Boga i rozpalając w nim miłość. Przynoszenie do ołtarza wraz z chlebem i winem, także darów pieniężnych oraz innych darów dla biednych przypomina, że Eucharystia zobowiązuje do solidarności i dzielenia się [dobrami tej ziemi]. W związku z tym Ojciec Święty skierował do nas serdeczny apel: „Czyż [...] nie można by Roku Eucharystii uczynić okresem, w którym wspólnoty diecezjalne i parafialne w sposób szczególny postarają się zaradzić czynną braterską pomocą którejś z tak licznych form ubóstwa na naszym świecie?” (*Mane nobiscum Domine*, 28).

Modlitwa liturgiczna, chociaż ogarnia poszczególnych uczestników, jest zawsze sformułowana w liczbie mnogiej; jej podmiotem jest zaimek „my”. Jest bowiem głosem Oblubienicy, która chwali i prosi, *una voce dicentes*.

Również przyjmowanie tych samych postaw przez uczestników ukazuje komunie między członkami jednego organizmu. „Zachowywanie przez wszystkich uczestników jednolitych postaw ciała jest znakiem jedności członków chrześcijańskiej wspólnoty zgromadzonych na sprawowanie świętej liturgii: wyrażają one bowiem i kształtują duchowe przeżycia uczestniczących” (OWMR, 42).

Przekazanie znaku pokoju przed Komunią (albo w obrzędzie ambrożyjskim przed przyniesieniem darów do ołtarza) stanowi wyraz „komunii kościelnej”, koniecznej do Komunii sakramentalnej z Chrystusem. Owocem Komunii jest budowanie Kościoła, będącego widzialnym przedstawieniem komunii trynitarniej (por. *Ecclesia de Eucharistia*, 34).

Stąd powstaje duchowość komunii (por. *Novo millennio ineunte*, 43-45), której Eucharystia wymaga, i którą jednocześnie wzbudza przez celebrację eucharystyczną (por. *Mane nobiscum Domine*, 20-21).

Udział w Eucharystii kształtuje, oczyszcza i umacnia komunie (wspólnotę) między małżonkami.

Eucharystia podtrzymuje posługę pasterzy Kościoła i posłuszeństwo wiernych względem ich nauczania.

Udział chorych w Eucharystii utwierdza ich zjednoczenie z cierpieniami Chrystusa.

Przyjęcie Komunii jest ukoronowaniem sakramentalnego pojednania po naszych „zabłakaniach” [w grzechu].

Święte misterium Eucharystii zapewnia komunie między licznymi charyzmatami, funkcjami, służbami, grupami, ruchami wewnątrz Kościoła.

Uczestnictwo w tej samej Eucharystii wyraża komunie między osobami pełniącymi w parafii różne czynności i posługi oraz należącymi do różnych stowarzyszeń.

Sakrament Boga z nami i dla nas domaga się tworzenia więzi pokoju, porozumienia i zgody w ziemskiej społeczności.

28. Milczenie

Quiesce in Domino et exspecta eum (Ps 37,7).

W rytmie celebracji konieczne jest milczenie, które zapewnia skupienie, uwewnętrznienie i modlitwę wewnętrzną (por. *Mane nobiscum Domine*, 18). Nie jest ono pustką czy nieobecnością, lecz właśnie obecnością, gotowością do przyjęcia i odpowiedzią wobec Boga, który mówi do nas, tu i teraz, i działa dla nas, tu i teraz. „Spokojny bądź wobec Pana”, przypomina Psalm 37 [36],7.

W rzeczywistości modlitwa, w swoich różnych odcieniach – uwielbienie, prośba, wezwanie, krzyk, lament, dziękczynienie – ma punkt wyjścia w milczeniu.

Wśród różnych momentów celebracji Eucharystii szczególną rolę pełni milczenie po wysłuchaniu słowa Bożego (por. *Ordo Lectionum Missae*, 28; OWMR, 128, 130, 136), a przede wszystkim po przyjęciu Ciała i Krwi Pańskiej (por. OWMR, 164).

Te chwile milczenia w pewnym sensie przedłużamy poza celebrację, kiedy trwamy w skupieniu na adoracji, modlitwie, kontemplacji przed Najświętszym Sakramentem.

Czy samo milczenie [praktykowane] w tradycji monastycznej i w czasie rekolekcji oraz dni skupienia nie jest przedłużeniem tych chwil milczenia, charakterystycznych dla celebracji eucharystycznej, aby obecność Pana mogła się w nas zakorzenić i przynosić owoc?

Trzeba przejść od doświadczenia liturgicznego milczenia (por. List apostołski *Spiritus et Sponsa*, 13) do „duchowości” milczenia, do kontemplatywnego wymiaru życia. Jeśli słowo nie jest zakotwiczone w milczeniu, może zmarnieć albo przemienić się w hałas, a nawet w ogłuszenie.

29. Adoracja

Procidebant ante sedentem in trono et adorabant viventem in saecula saeculorum (Ap 4,10).

Postawa, jaką przyjmujemy podczas celebracji Eucharystii – stojąca, siedząca, klęcząca – wskazuje na wewnętrzne nastawienia serca. Istnieje cała gama zachowań wspólnoty modlącej się.

Postawa stojąca jest wyrazem synowskiej wolności danej nam przez paschalnego Chrystusa, który podźwignął nas z niewoli grzechu; *postawa siedząca* wyraża gotowość serca na przyjęcie [słowa] na wzór Marii z Betanii, która usiadłszy u stóp Jezusa, słuchała słowa; *klęczenie lub głęboki ukłon* mówią o tym, że przed Najwyższym, przed Panem jesteśmy mali (por. Flp 2,10).

Klękanie przed Eucharystią, jak to czynią kapłan i wierni (por. OWMR, 43), wyraża wiarę w rzeczywistą obecność Pana Jezusa w Sakramencie ołtarza (por. KKK, 1387).

Tu, na ziemi, w świętych znakach dostrzegamy przeblysk liturgii sprawowanej w sanktuarium nieba, naśladując starców, którzy upadają: „*przed Zasiadającym na tronie i oddają pokłon Żyjącemu na wieki wieków, i rzucają przed tronem wieńce swe*” (Ap 4,10).

Jeśli w celebracji Eucharystii adorujemy Boga z nami i dla nas, to ta postawa ducha powinna się przedłużać i uwidaczniać również w tym, co czynimy, myślimy, działamy. W trosce o sprawy tego świata zawsze czyha na nas pokusa, aby zginać kolana przed bożkami, a nie przed samym Bogiem.

Słowa, którymi Jezus na pustyni przeciwstawia się bałwochwalczym pokusom diabła, powinny znaleźć oddźwięk w naszym codziennym mówieniu, myśleniu i działaniu: „*Panu, Bogu swemu, będziesz oddawał pokłon i Jemu samemu służyć będziesz*” (Mt 4,10).

Zginanie kolan przed Eucharystią, w adoracji Baranka, który nam pozwala świętować z sobą Paschę, wychowuje nas do tego, by się nie kłaniać bożkom stworzonym rękami człowieka i pomaga nam wiernie, z oddaniem i czcią słuchać Tego, którego uznajemy za jedyne Pana Kościoła i świata.

30. Radość

*Et ideo, choris angelicis sociati,
te laudamus in gaudio confitentes: Sanctus
Propter quod caelestia tibi atque terrestria
canticum novum concinunt adorando...* (prefacja II o Najświętszej Eucharystii).

„Istota radości chrześcijańskiej polega na duchowym uczestnictwie w tej bezmiernej radości, boskiej i zarazem ludzkiej, jaka istnieje w sercu Jezusa Chrystusa uwielbionego” (*Gaudete in Domino*, II), i to uczestnictwo w radości Pana „nie może obejść się bez wieczystego sprawowania tajemnicy eucharystycznej” (tamże, IV), a w szczególności sposób bez Eucharystii sprawowanej w „dniu Pańskim”.

„Świąteczny charakter niedzielnej Eucharystii wyraża radość, jakiej Chrystus udziela swemu Kościołowi przez dar Ducha. Radość jest przecież jednym z owoców Ducha Świętego (por. Rz 14,17; Ga 5, 22)” (*Dies Domini*, 56).

Różne elementy podkreślają we Mszy radość spotkania z Chrystusem i braćmi, czy to w słowach (pomyślmy o *Chwała na wysokości*, o *prefacji*) czy w gestach i w świątecznej atmosferze (wstępne pozdrowienie, ozdoby kwiatowe i odpowiedni akompaniament muzyczny, zgodnie z przepisami dotyczącymi różnych okresów liturgicznych).

Wyrazem radości serca jest śpiew, który nie jest tylko zewnętrznym upiększeniem celebracji eucharystycznej (por. OWMR, 39; *Dies Domini*, 50; *Chirografo per il centenario del motu proprio „Tra le sollecitudini” sulla musica sacra*).

Zgromadzenie niebieskie, z którym jednoczy się eucharystyczna wspólnota w czasie celebracji świętych misteriów, z radością śpiewa pieśni uwielbienia Barankowi zabitemu i żyjącemu na wieki, ponieważ przy Nim nie ma już więcej smutku, płaczu ani lamentu.

„Śpiewanie Mszy” a nie tylko w czasie Mszy, pozwala doświadczyć, że Pan Jezus przebywa z nami, „aby Jego radość była w nas i nasza radość była pełna” (por. J 15,11; 16,24; 17,13). Napełnij nas, Panie, radością swojej obecności!

Radość celebracji eucharystycznej rozszerza się na całą niedzielę i uczy nas radować się zawsze w Panu, pozwala zakosztować radości braterskiego spotkania i przyjaźni oraz dzielić się radością otrzymaną w darze (por. *Dies Domini*, 55-58).

Byłoby sprzecznością, gdyby ktoś uczestnicząc w Eucharystii, pozwolił się opadować przez smutek. Radość chrześcijańska nie jest ślepa na cierpienia, troski i ból;

byłaby to postawa naiwna i śmieszna. Ona uczy nas we łzach siewu odkrywać radość plonu (por. Ps 126[125], 5-6), w cierpieniu Wielkiego Piątku oczekiwać radości poranka Paschy.

Eucharystia uczy nas cieszyć się razem z innymi, bez zatrzymywania tylko dla siebie radości otrzymanej w darze. Bóg z nami i dla nas na naszych smutkach, bólach i cierpieniach wyciska pieczęć swojej obecności. Wzywa nas do wspólnoty z sobą i pociesza nas we wszystkich naszych utrapieniach, abyśmy także sami mogli pocieszać tych, którzy są w jakiegokolwiek udręce (por. 2 Kor 1,4).

31. Misja

Oratio universalis

„*Vere Sanctus es, Domine,*

... quia per Filium tuum,...

Spiritus Sancti operante virtute,

... populum tibi congregare non desinis,

ut a solis ortu usque ad occasum

oblatio munda offeratur nomini tuo” (Modlitwa eucharystyczna III).

Benedicat vos omnipotens Deus... Ite, missa est.

Kościół utworzony z wierzących każdego języka, ludu i narodu, jest owocem misji, którą Jezus powierzył Apostołom, i po wszystkie czasy pełni nakaz misyjny (por. Mt 28,16-20). „Kościół czerpie duchową moc dla wypełniania swojej misji z nieustannego uobecniania w Eucharystii ofiary Krzyża i z Komunii z Ciałem i Krwią Chrystusa. Tak więc Eucharystia jawi się jako *źródło* i jednocześnie *szczyt* całej ewangelizacji, ponieważ jej celem jest zjednoczenie ludzi z Chrystusem, a w Nim z Ojcem i z Duchem Świętym” (*Ecclesia de Eucharistia*, 22).

W *modlitwie powszechnej*, w *Modlitwie eucharystycznej*, w modlitwach Mszy w różnych potrzebach wstawiennictwo Kościoła celebrującego święte misteria obejmuje cały świat, radości i smutki ludzkości, cierpienia i krzyk biednych, tęsknotę za sprawiedliwością i pokojem, która napęłnia całą ziemię (por. *Mane nobiscum Domine*, 27-28).

Rozesłanie, którym kończy się celebrowanie eucharystyczne, nie jest po prostu ogłoszeniem kresu akcji liturgicznej: błogosławieństwo, zwłaszcza w formułach uroczystych, które poprzedza rozesłanie, przypomina nam, że wychodzimy z kościoła z nakazem dawania w świecie świadectwa, że jesteśmy „chrześcijanami”. Jan Paweł II przypomina: „Rozesłanie po Mszy św. to nakaz, który pobudza każdego chrześcijanina do zaangażowania w szerzenie Ewangelii i ożywianie społeczeństwa duchem chrześcijańskim” (*Mane nobiscum Domine*, 24). Rozdział IV listu apostołowskiego *Mane nobiscum Domine* traktującego o Eucharystii, ukazuje ją jako początek i program misji.

Spotkanie z Chrystusem jest talentem, którego nie wolno zakopać, ale który przez słowa i czyny ma przynosić owoc. Ewangelizacja i misyjne świadectwo wypływają z uczty eucharystycznej jak strumienie ze źródła (por. *Dies Domini*, 45). Misja polega na wiarygodnym wprowadzaniu Chrystusa we wszystkie dziedziny życia, pracy, trudu, cierpienia, aby duch Ewangelii stał się zacznym historii i natchnieniem dla „planów” relacji międzyludzkich nacechowanych przez solidarność i pokój. „Czyż Kościół mógłby urzeczywistnić swoje powołanie bez umacniania stałej więzi z Eucharystią, bez posilania się tym pokarmem, który uświęca, bez szukania tego nieodzownego wsparcia

dla swej działalności misyjnej? Do ewangelizowania świata potrzeba apostołów „doświadczonych” w sprawowaniu, adoracji i kontemplacji Eucharystii” (Jan Paweł II, *Orędzie na Światowy Dzień Misyjny 2004*, 3).

Jak można przepowiadać Chrystusa bez regularnego poznawania Go w świętych misteriach?

Jak można dawać o Nim świadectwo bez karmienia się Nim u źródła Komunii eucharystycznej?

Jak można uczestniczyć w misji Kościoła, przewyżając ryzyko indywidualizmu, bez pielęgnowania więzi eucharystycznej, która łączy nas z każdym bratem w wierze, a nawet z każdym człowiekiem?

Eucharystia słusznie może być nazwana także Chlebem misji. Piękną tego zapowiedzią jest pokarm, który otrzymał Eliasza, aby do końca spełnił swoją misję, bez poddania się trudnościom drogi: „*mocą tego pożywienia szedł czterdzieści dni i czterdzieści nocy aż do Bożej góry Horeb*” (1 Krl 19, 8).

4. INICJATYWY I ZADANIA DUSZPASTERSKIE

32. Należy wyrazić przekonanie, że poszczególni biskupi, Konferencje Episkopatów, przełożeni zakonni nie omieszkają wydać dokładnych wskazań dla owocnego ukształtowania Roku Eucharystii (por. *Mane nobiscum Domine*, 5 i 29).

Tytułem zachęty podajemy tu pewne wskazania i propozycje.

33. Konferencje Episkopatów

– Zwłaszcza tam, gdzie poszczególne diecezje nie będą mogły tego uczynić, należy przygotować odpowiednie pomoce, które podejmą temat Rok Eucharystii i zachęcą kapłanów oraz wiernych do refleksji; winny one przedstawić problematykę doktrynalną oraz zagadnienia duszpasterskie w ich krajach szczególnie aktualne (brak księży, zanik rozumienia u niektórych księży ważności codziennej Mszy świętej, słabe zainteresowanie Mszą świętą niedzielną, zaniedbanie kultu eucharystycznego...).

– Sprawdzić sposób przeprowadzania i jakość transmisji celebracji eucharystycznej przez telewizję i radio (por. *Dies Domini*, 54), zwłaszcza mających wielkie znaczenie dla tych, którzy nie mogą brać udziału we Mszy świętej (właściwe ujęcia, jakość komentarzy, piękno i godność celebracji, aby nie szerzyły się niewłaściwe zwyczaje i aby celebacja nie stała się spektaklem itd.). Uwagę należy także poświęcić transmisjom innych form modlitwy (popierać należy adoracje w kościele, unikając tego, że wierni zadowolą się śledzeniem adoracji transmitowanej w telewizji).

– Podać propozycje na otwarcie i zamknięcie Roku Eucharystii w poszczególnych diecezjach.

– Zaprosić do pogłębienia tematyki uniwersytety, wydziały, instytuty studiów, seminaria.

– Promować narodowe kongresy eucharystyczne.

– Zainteresować i zaangażować przede wszystkim kapłanów, także poprzez inicjatywy na płaszczyźnie narodowej.

34. Diecezje

– Troszczyć się o uroczyste otwarcie i oficjalne zamknięcie Roku Eucharystii, w terminach ustalonych dla Kościoła powszechnego, w dniu dogodnym w poszczególnych diecezjach: radzi się celebrację „*statio*” (Mszy stacyjnej) w katedrze – lub w innym odpowiednim miejscu – pod przewodnictwem biskupa; jeśli uzna się za wskazane, celebracja może się zacząć w jednym kościele lub blisko miejsca celebracji, by w procesji ze śpiewem litanii do Wszystkich Świętych udać się do miejsca celebracji (por. np. *Caeremoniale Episcoporum*, 261).

– W wyznaczonych dniach i okolicznościach roku liturgicznego dowartościować „Mszę stacyjną” pod przewodnictwem biskupa, jako znak komunii eucharystycznej Kościoła partykularnego (por. *Mane nobiscum Domine*, 22).

– Zaprosić urzędy i komisje diecezjalne wydziału duszpasterskiego (katechetyczne, liturgiczne, sztuki, muzyki liturgicznej, szkolnictwa, chorych, spraw społecznych, rodzin, duchowieństwa, życia konsekrowanego, młodzieży, ruchów...) do rozwinięcia przynajmniej jednej specyficznej inicjatywy w ciągu roku.

– Promować kongresy eucharystyczne jako czas refleksji i modlitwy.

– Dowartościować spotkania duchowieństwa (udział we Mszy krzyżma, dni skupienia, spotkania diecezjalne lub dekanalne, roczne rekolekcje, formacja stała) w celu pogłębienia tematów eucharystycznych, także na płaszczyźnie pastoralnej i duchowej.

– Nadać akcent eucharystyczny Światowemu Dniu Modlitwy o Uświęcenie Kapłanów w uroczystość Najświętszego Serca Jezusa.

– Rozpowszechniać wiedzę o świętych, którzy wyróżniali się miłością do Eucharystii, przepowiadali to Misterium albo pisali o nim, przede wszystkim jeśli mają szczególny związek z daną diecezją.

– Umożliwić poznanie dziedzictwa sztuki diecezjalnej o charakterze eucharystycznym, jakie stanowią: obrazy, rzeźby, ikonografia, ołtarze, tabernakula, naczynia liturgiczne, przechowywane w różnych kościołach i w muzeach diecezjalnych; urządzać wystawy, opracować przewodniki i inne publikacje.

– Wybierać na wieczystą adorację Najświętszego Sakramentu stosowne kościoły i kaplice, a gdzie adoracje już są, zatroszczyć się, aby miejsca te były otwarte przede wszystkim w godzinach odpowiednich dla wiernych (por. *Mane nobiscum Domine*, 18).

– Zapraszać młodzież, by temat XX Światowych dni Młodzieży „*Przybyliśmy oddać Mu pokłon*” (Mt 2,2) odniosła do Roku Eucharystii (por. *Mane nobiscum Domine*, 30). Wymownym tego znakiem byłoby spotkanie młodzieży podczas adoracji eucharystycznej na płaszczyźnie diecezjalnej krótko przed Niedzielą Palmową.

– Publikować opracowania na tematy eucharystyczne w tygodnikach, przeglądach diecezjalnych, na stronach internetowych, w lokalnych audycjach radiowo-telewizyjnych.

35. Parafie

Parafie powinny przyjąć zaproszenie Ojca Świętego i gorliwie się starać, aby w ciągu tego Roku niedzielna Eucharystia zajmowała centralne miejsce, jakie winna mieć we wspólnocie parafialnej, słusznie zwanej „wspólnotą eucharystyczną” (por. KL, 42; *Mane nobiscum Domine*, 23; *Dies Domini*, 35-36; *Eucharisticum mysterium*, 26).

W tym celu sugeruje się niektóre kierunki działania:

– Gdzie to jest konieczne, uporządkować lub właściwie wyakcentować miejsca celebracji (ołtarz, ambona, prezbiterium) i przechowywania Eucharystii (tabernakulum, kaplica adoracji); postarać się o [brakujące] księgi liturgiczne; zadbać o odpowiednie i piękne znaki (szaty, naczynia liturgiczne, wyposażenie).

– Powiększyć lub ustanowić parafialną grupę liturgiczną, otoczyć troską ustanowionych szafarzy i nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej, ministrantów, *scholę*, *kantorów* itd.

– Szczególną uwagę zwrócić na śpiew liturgiczny, uwzględniając wskazówki dane w ostatnim *Chirografie* Jana Pawła II o muzyce świętej.

– Zaprogramować w ciągu roku – w Okresie Wielkanocnym, w Wielkim Poście – specjalne spotkania formacyjne na temat Eucharystii w życiu Kościoła i chrześcijanina; okazją szczególną dla dorosłych i młodzieży jest czas przygotowania do Pierwszej Komunii św.

– Przystudiować *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego* (por. *Mane nobiscum Domine*, 17) i *Praenotanda do Ordo Lectionum Missae*; księgę *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą*; ostatnią encyklikę *Ecclesia de Eucharistia* i instrukcję *Redemptionis Sacramentum*, która została wydana w odpowiedzi na postulat wyrażony przez Papieża w tejże encyklice.

– Wychowywać do zachowania się „bycia w kościele”: zwracać uwagę na gesty wykonywane przy wejściu do kościoła: przyklęknięcie lub głęboki ukłon przed Najświętszym Sakramentem; dbać o klimat skupienia; podawać wskazania pomocne w wewnętrznym uczestnictwie we Mszy świętej, zwłaszcza w niektórych momentach (chwile milczenia, modlitwa osobista po Komunii) i wychowywać do uczestnictwa zewnętrznego (sposób śpiewania aklamacji lub wykonywania chóralnie części wspólnych). Przy Komunii pod obiema postaciami należy uwzględnić obowiązujące normy (por. KL, 55; OWMR, 281-287; *Redemptionis Sacramentum*, 100-107).

– Odpowiednio obchodzić rocznicę poświęcenia kościoła własnego.

– Odkryć na nowo „własny” kościół parafialny; poznać sens tego, co się zwykle w nim widzi: objaśniać symbolikę ołtarza, ambony, tabernakulum, ikonografii, witraży, portali itd. To, co w kościele widzialne, ma pomagać w kontemplacji rzeczywistości niewidzialnej.

– Promować – wskazując także sposoby praktyczne – kult eucharystyczny oraz modlitwę osobistą i wspólną przed Najświętszym Sakramentem (por. *Mane nobiscum Domine*, 18): nawiedzenie, adorację Najświętszego Sakramentu i błogosławieństwo eucharystyczne, czterdziestogodzinne nabożeństwo, procesje eucharystyczne. Zadbać o odpowiednie przedłużenie adoracji eucharystycznej po Mszy Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek (por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 141).

– Zależnie od okoliczności proponować szczególne inicjatywy (adoracje nocne).

– Zweryfikować regularność i godny sposób zanoszenia Komunii świętej chorym.

– Wyjaśnić naukę Kościoła o Wiatyku.

– Towarzyszyć życiu duchowemu tych, którzy znajdując się w nieprawidłowych sytuacjach życiowych i uczestnicząc we Mszy świętej, nie mogą przyjąć Komunii eucharystycznej.

36. Sanktuaria

Rok Eucharystii bezpośrednio dotyczy także sanktuariów jako miejsc, które już ze swej natury winny obficie przekazywać wiernym środki zbawienia. Należy w nich dbać o gorliwe przepowiadanie słowa Bożego, o rozwój życia liturgicznego, szczególnie przez Eucharystię i celebrację pokuty, a także pielęgnować uznane formy pobożności ludowej (por. KPK, kan. 1234, § 1; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 261-278).

W tym Roku szczególnym zainteresowaniem wiernych i pielgrzymów będą się cieszyć sanktuaria erygowane z powodu cudów eucharystycznych i pobożności eucharystycznej.

– Ponieważ sprawowanie Eucharystii jest szczytem wielorakiej działalności sanktuariów (ewangelizacja, dzieła miłości, kultura), owocne będą następujące inicjatywy:

- prowadzenie pielgrzymów – biorąc za punkt wyjścia szczególną dla sanktuarium formę pobożności – do głębokiego spotkania z Chrystusem;
- troska o przykładowe sprawowanie celebracji eucharystycznej;
- popieranie uczestnictwa różnych grup w tej samej celebracji eucharystycznej, odpowiednio wyrażone i uwzględniające różnorodność języków; uwzględnianie śpiewu gregoriańskiego, przede wszystkim wykonywane na łatwiejsze melodie części stałych Mszy świętej, zwłaszcza symbolu wiary i modlitwy Pańskiej (por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 268).

– Zapewnienie możliwości pełnej skupienia modlitwy przed Najświętszym Sakramentem, i animowanie czasu wspólnej adoracji. Troska o odpowiednie oznaczenie miejsca, w którym znajduje się tabernakulum (por. OWMR, 314-317; *Redemptionis Sacramentum*, 130).

– Zachęcanie do praktyki sakramentu pokuty i zapewnienie obecności spowiedników, którzy w wyznaczonych godzinach są do dyspozycji wiernych (por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, 267).

37. Klasztory, wspólnoty zakonne i instytuty

Istnieje ścisły związek między Eucharystią i życiem konsekrowanym (por. *Vita consecrata*, 95; Kongregacja Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, Instrukcja *Rozpocząć na nowo od Chrystusa*, 26). Dlatego Rok Eucharystii powinien stać się dodatkowym bodźcem do serdecznego i jeszcze głębszego umiłowania własnego powołania i misji zarówno w wymiarze osobistym jak i wspólnotowym.

We wszystkich regułach i konstytucjach jest nakazana lub zalecana codzienna Msza i pobożność eucharystyczna.

– Rok Eucharystii jest okazją do podjęcia refleksji i weryfikacji w następujących dziedzinach:

- jakość celebracji eucharystycznej we wspólnotach;
- wierność normom liturgicznym;
- stan dziedzictwa eucharystycznego tradycji własnego instytutu jak również sytuacji obecnej;
- osobista pobożność eucharystyczna.

– Odkrycie w życiu i pismach założycieli, jak praktykowali oni pobożność eucharystyczną i jak o niej nauczali.

– Przeprowadzenie sondażu umożliwiającego odpowiedź na pytania: jakie świadectwo życia eucharystycznego dają osoby życia konsekrowanego działające w parafiach, szpitalach, domach opieki, instytucjach wychowawczych i szkolnych, więzieniach, ośrodkach duchowości, domach spotkań, sanktuariach, klasztorach?

– Sprawdzenie, czy wielokrotnie podawane przez Magisterium wskazania (por. *Dies Domini*, 36) dotyczące uczestnictwa we Mszy niedzielnej w parafii są przestrzegane i czy harmonizują z duszpasterstwem Kościoła diecezjalnego, w którym wierni żyją.

– Zwiększenie liczby godzin adoracji Najświętszego Sakramentu (por. *Mane nobiscum Domine*, 18).

38. Seminaria i domy formacji

Specjalny Rok Eucharystii dotyczy także wspólnot i domów formacji, w których przygotowują się przyszli kapłani diecezjalni i zakonnicy, a także diakoni (por. *Mane nobiscum Domine*, 30).

Uczestnictwo w Uczcie przy stole słowa i Eucharystii prowadzi do coraz dojrzszej odpowiedzi na powołanie i otwiera na szczególną misję, którą Bóg powierza wezwanym przez siebie jako przyszłym pasterzom swego ludu (por. Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Instrukcja o formacji liturgicznej w seminariach*, 8-27 i *Dodatek*, 30-41).

Eucharystia towarzyszy seminarzystom w codziennej drodze formacji oraz ukazuje im to, jest sercem ich przyszłej służby.

Należy zwrócić uwagę na następujące sprawy:

– Troska o związek między formacją teologiczną i doświadczeniem duchowym Misterium eucharystycznego dla zapewnienia głębszej interioryzacji.

– Troska o wewnętrzne i zewnętrzne uczestnictwo w celebracji Mszy świętej.

– Poznanie teologii liturgii wypływającej z obrzędów i tekstów celebracji eucharystycznej.

– Praktyczna znajomość obrzędów Mszy i przede wszystkim sposobu jej sprawowania: znaczenie przestrzeni celebracji; gatunki literackie różnych tekstów oraz sposób ich wypowiedziania; przebieg obrzędów; znajomość budowy mszału i norm regulujących celebrawcję eucharystyczną w różne dni roku; dozwolona możliwość wyboru formuł i formularzy.

– Waleń znajomości języka łacińskiego i śpiewu gregoriańskiego w takim stopniu, by można było modlić się i śpiewać po łacinie, zgodnie z tradycją modlącego się Kościoła.

– Popieranie adoracji eucharystycznej, czy to osobistej czy wspólnotowej, w jej różnych formach, z wystawieniem Najświętszego Sakramentu włącznie.

– Odpowiednie umieszczenie tabernakulum w sposób sprzyjający modlitwie prywatnej.

39. Stowarzyszenia, ruchy, bractwa

Duch komunii, braterstwa i uczestnictwa, który motywuje przystąpienie do jakiegoś stowarzyszenia, jest naturalnie związany z misterium eucharystycznym.

Istnieją bractwa i stowarzyszenia wyraźnie poświęcone Eucharystii, Najświętszemu Sakramentowi, pobożności eucharystycznej.

Zakorzenie stowarzyszeń, grup i ruchów w Kościele, do którego budowania i żywotności się przyczyniają, zgodnie ze swymi charyzmatami, przejawia się w regularnym

spotykaniu na parafialnych Mszach niedzielnych (por. *Mane nobiscum Domine*, 23; *Dies Domini*, 36).

Rok Eucharystii jest:

- apelem do refleksji, weryfikacji, uwewnętrznienia, i ewentualnego skorygowania tradycyjnych statutow;
- okazją do katechetyczno-mistagogicznego zgłębiania Eucharystii;
- bodźcem do poświęcenia więcej czasu na adorację eucharystyczną oraz włączenia także innych osób do swego rodzaju „apostolatu” eucharystycznego;
- zaproszeniem do połączenia modlitwy i dzieł miłości.

5. ASPEKTY KULTUROWE

40. Ten rozdział redagujemy świadomie w sposób schematyczny, lecz ma on niepoślednie znaczenie. Ograniczamy się tutaj do spraw istotnych, z uwagi na fakt, że na płaszczyźnie kultury mamy do czynienia ze zróżnicowanymi sytuacjami wielu Kościołów partykularnych rozproszonych po świecie. Każdy z nich tkwi w określonych uwarunkowaniach wraz ze swym bogactwem, swymi właściwościami i swoją historią. Zadaniem Kościołów partykularnych będzie nadanie konkretnych kształtów podanym tu sugestiom tematycznym. Nietrudno jednak zrozumieć, jak ważne jest, aby okoliczność tego Roku Eucharystii została wykorzystana jako wezwanie do odkrycia wielkiego wpływu Eucharystii na ludzką kulturę w przeszłości i obecnie.

41. Badania historyczne

Otwierają się przestrzenie badań dla wydziałów teologicznych, uniwersytetów katolickich i instytutów studiów wyższych. Wydziałom teologicznym sugerujemy połączenie wnikliwego badania biblijno-teologicznych podstaw Eucharystii oraz głębokiego doświadczenia życia chrześcijańskiego, zwłaszcza w świadectwie życia świętych.

42. Budynki, zabytki, biblioteki

Katedry, klasztory, sanktuaria i liczne kościoły już same w sobie reprezentują „dobro kulturowe” i często uważa się je także za ośrodki promieniowania kultury. W tej perspektywie Rok Eucharystii może się przyczynić do tego, aby tematyka eucharystyczna, która w dziedzictwie kulturowym i artystycznym ma swe szczególne miejsce, stała się przedmiotem refleksji i była lepiej poznana.

Wystawy, zebrania i publikacje różnego rodzaju mogą być realizowane także we współpracy z instytucjami i zakładami kościelnymi oraz niekościelnymi (uniwersytety, wydziały, ośrodki studiów, koła kulturalne, wydawnictwa).

43. Sztuka, muzyka sakralna, literatura

Z jednej strony sztuka sakralna o tematyce eucharystycznej jest świadectwem wyznawanej wiary, z drugiej jest przekazywaniem jej ludowi Bożemu. Można by podać liczne przykłady, od dobrze znanych malowideł zdobiących ściany rzymskich katakumb do licznych przedstawień tego tematu, powstałych w ciągu wieków czy to na Wschodzie, czy na Zachodzie.

Poznanie tradycji pozwala zauważyć „eucharystyczne” akcenty, które inspirowały twórczość artystyczną minionych epok i konfrontować je z dziełami współczesnymi.

Ograniczamy się tu do przypomnienia niektórych dziedzin tematycznych:

Co do *sztuki sakralnej*:

- ołtarze, tabernakula, kaplice
- freski, mozaiki, miniatury, obrazy, rzeźby, arras, intarsje
- naczynia święte: kielichy, puszki, pateny, monstrancje
- paramenty: szaty liturgiczne, obrusy ołtarzowe, baldachimy, sztandary
- przedmioty artystyczne i powozy do procesji eucharystycznych
- specjalne przybory do złożenia Najświętszego Sakramentu w Wielki Czwartek.

Co do *muzyki sakralnej*:

- msze
- hymny
- sekwencje
- motety.

Co do *literatury, teatru, filmografii*:

- poezja
- opowiadania
- powieści
- przedstawienia
- filmy
- dokumentacje.

44. We wszystkich tych dziedzinach ludzie kompetentni łatwo znajdą właściwe drogi. Byłoby to wielkim osiągnięciem Roku Eucharystii, gdyby podjęte badania doprowadziły do lepszego poznania i szerszej popularyzacji skarbów, które należą do wspólnego dziedzictwa chrześcijaństwa na różnych kontynentach.

W tym kierunku zmierza również to, co Papież mówi w *Mane nobiscum Domine*, gdzie mając na uwadze Eucharystię, wzywa do wielkiego wysiłku dawania świadectwa o „obecności Boga w świecie”. W obliczu prądów kulturowych, które dążą do zepchnięcia na margines chrześcijańskiego wkładu w kulturę, a nawet pragną wymazać pamięć o jego historycznej roli na ziemiach tradycyjnie chrześcijańskich, Papież napisał: „Nie lękajmy się mówić o Bogu i z dumą nosić znaki wiary. „Kultura Eucharystii” rozwija kulturę dialogu, która z niej czerpie swą siłę i pokarm. Błędem jest uważać, że publiczne odniesienie do wiary mogłoby naruszyć słuszną autonomię państwa i instytucji cywilnych, czy nawet rodzić postawy nietolerancji. Jeśli w historii nie obeszło się bez błędów w tej dziedzinie również ze strony wierzących, jak o tym przypominałem przy okazji Jubileuszu, nie należy ich przypisywać „chrześcijańskim korzeniom”, ale niekonsekwencji chrześcijan względem własnych korzeni” (*Mane nobiscum Domine*, 26).

Zakończenie

Rok łaski, gorliwości, mistagogii

45. Kończąc ten list, po licznych sugestjach i propozycjach wypada powrócić do tego, co najistotniejsze, oraz przypomnieć, że Ojciec Święty w liście apostolskim *Mane nobiscum Domine* mówi o „Roku łaski”. Bo rzeczywiście, wszystko, co potrafimy uczy-

nić, będzie mieć sens tylko wtedy, gdy uwzględnimy perspektywę Bożego daru. Inicjatywy powinny wytyczyć drogi i stworzyć przewody, aby łaska, którą daje Duch Święty, obficie płynęła i mogła być przyjmowana przez pojedyncze osoby i przez wspólnoty. Wyznanie gotowości (*Oto ja*) Świętej Dziewicy powinno jeszcze raz nadać ton wyznaniu *Oto ja* całego Kościoła, który nieustannie, razem z Ciałem i Krwią Chrystusa otrzymuje także dar macierzyństwa Maryi: „*Oto Matka twoja!*” (por. *Ecclesia de Eucharistia*, 57).

Sukces tego Roku niewątpliwie zależeć będzie od pogłębienia modlitwy. Jesteśmy zaproszeni do sprawowania Eucharystii, do przyjmowania jej, do adorowania jej, z wiarą Świętych. W tym dniu, w którym Kościół oddaje cześć św. Teresie od Jezusa, jakże nie przypomnieć zapału wielkiej mistyczki hiszpańskiej, doktora Kościoła? Z myślą o Komunii eucharystycznej pisze ona: „Nie trzeba daleko chodzić, aby Pana szukać. Jak długo natura nie strawiła postaci chleba, dobry Jezus jest w nas: Idźmy do Niego!” (*Droga doskonałości*, 8).

Ten szczególny Rok powinien nam pomóc w spotkaniu Jezusa w Eucharystii, abyśmy Nim żyli. Do tego powinna także prowadzić *katecheza „mistagogiczna”*, do której Papież wzywa pasterzy (por. *Mane nobiscum Domine*, 17). Odpowiadając na ten apel, zakończmy wzorcowym tekstem zachodniej mistagogii, wyjętym z *De Mysteriis* (nr 54) św. Ambrożego:

Pan Jezus sam zapewniał: „To jest Ciało moje”. Przed wypowiedzeniem słów niebiańskiego błogosławieństwa oznacza to inną rzecz, po konsekracji to już Ciało... On sam wskazał na własną Krew. Przed konsekracją nazywa się inaczej, po konsekracji jest to Krew. Ty zaś powiadasz: „Amen”, to znaczy, „naprawdę tak jest”. Niech serce wewnątrz wyznaje to, co mówi usta. Niech serce odczuwa to, co głoszą słowa (Pisma Ojców Kościoła, tom XXVI, Poznań 1970, s. 49).

W siedzibie Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, dnia 15 października 2004 r., we wspomnienie św. Teresy od Jezusa, dziewicy i doktora Kościoła.

Francis Kard. Arinze

Prefekt

+ Domenico Sorrentino

Arcybiskup Sekretarz

(Tłum. z włoskiego ks. Stanisław Czerwik)